

22. Курманалы, М. “Төштүк” эпосу жана анын башка элдеринин эпос мифтери менен байланышы [Текст] / М. Курманалы. -Бишкек: Заман Кыргызстан, 1997. - 9 б.
23. Агайдаров, У. Беруни – маданияттын да, адабияттын да аалымы [Текст] / У.Агайдаров. -Бишкек: Заман Кыргызстан, 1997. - 4 б.
24. Докдурбек, К. Түрк элдеринин бажы кеңеши түзүлсө дейбиз [Текст] / К. Докдурбек. - Бишкек: Заман Кыргызстан, 1997. - 7 б.
25. Акматалиев, А. Түрк тилдүү элдердин адабиятында Мухтар Ауэзовдун ролу [Текст] / А.Акматалиев.-Бишкек: Заман Кыргызстан, 1997.- 8 б.
26. Абдыразаков, А. Кылымдарды багынткан “Коркут Ата китеби [Текст] / А.Абдыразаков.- Бишкек: Заман Кыргызстан, 2001.- 5 б.
27. Акматалиев, А. Огуз наме –түрк эпосу [Текст] / А. Акматалиев. - Бишкек: Заман Кыргызстан, 2001.- 5 б.
28. Мусаев, А. Түрк тилдүү элдердин адабияты (совет дооруна чейинки өзбек адабияты) [Текст] / А. Мусаев.-Бишкек: Окуу куралы, 2003.- 66 б.
29. Муратов, А. Коркут Ата –акындыктын пири, күү атасы [Текст] / А.Муратов. - Бишкек: Заман Кыргызстан, 2011.- 13 б.
30. Үкүева, Б.К. Түрк элдер адабияты [Текст] / Б.К. Үкүева. - Ош, 2002. - 182 б.
31. Турсунбеков, Ч. XX кылымдагы түрк дүйнөсүнүн адабияты [Текст] / Ч. Турсунбекова. -Бишкек: Турар, 2019.- 531 б.
32. Турдубаева, Н. Түрк дүйнөсүндө жаралган пайдалуу эмгек жөнүндө учкай сөз[Текст] / Н.Турдубаева. <http://ruhesh.kg/ky/category/show/news/473/html>

DOI:10.54834/16945220_2023_3_163

Поступила в редакцию: 29.10.2023 г.

УДК:82-1:82-15(575.2)

Осмонова Ж.Р.*аспирант Кыргызско-Узбекского Межд. универ. им. Б. Сыдыкова, Кыргызская Республика*

МЕНДИ МАМАЗАИРОВАНЫН “ТУР, УЛУУ ЖУРТ!” ПОЭМАСЫНДА АДАМ, КООМ, МЕЗГИЛ МАСЕЛЕСИ

Бул жумушта изилдөөнүн предмети катары – Меңди Мамазаированын “Тур,улуу журт!” поэмасындагы адам, коом, мезгил маселесинин көркөм - идеялык өзгөчөлүктөрү, турмушту поэтикалык чагылдыруудагы өз алдынчалыгы, ойду берүүдөгү предметтүүлүк жана конкреттүүлүк маселелери каралды. Изилдөөнүн негизги максаты - Меңди Мамазаированын мекен, ата журт темасынын идеялык-көркөмдүк наркы, колдонгон каражаттарынын кыргыз поэзиясынын контекстинде талдоо жана балоо болуп эсептелет. Изилдөөнүн илимий баалуулугу – кыргыз жана дүйнөлүк адабият таануу илиминин жетишкендиктерине негизделип, акындын чыгармачылык өзгөчөлүктөрү, анын мекен темасындагы ырларынын идеялык – тематикалык, стилдик бөтөнчөлүктөрү, образдуулукту түзүү каражаттары улуттук адабият таанууда алгачкы жолу изилдөөгө алынып жатат. Изилдөөдө алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү - эмгектен алынган тыянактар, сунуштар кыргыз адабият таануусундагы улуттук поэманы, анын ичинде Меңди Мамазаированын чыгармачылыгын окуп үйрөнүүдө, жогорку окуу жайларынын жана орто мектептердин окуу программаларын, окуу-методикалык колдонмолорун жазууда пайдаланылат.

***Негизги сөздөр:** Меңди Мамазаирова; кыргыз поэзиясы; акындын чыгармачылыгы; поэма; Ата-журт; Мекен; улуттук нарк; адеп-ахлак; коом.*

В ПОЭМЕ МЕНДИ МАМАЗАИРОВОЙ “ТУР УЛУУ ЖУРТ!” ЗАДАЧИ ЧЕЛОВЕКА, ОБЩЕСТВА И ВРЕМЕНИ

В качестве предмета исследования в данной работе - произведение Менди Мамазаировой «Вставай, великий народ!» рассмотрены художественно-идеологические особенности темы

человека, общества, времени в стихотворении, самостоятельность в поэтическом изображении жизни, субъективность и конкретность в изложении идей. Основная цель исследования - проанализировать и оценить идейно-художественную ценность темы Родины Менди Мамазаировой, отечества, средств, использованных в контексте кыргызской поэзии. Научная ценность исследования основана на достижениях кыргызского и мирового литературоведения, творческих особенностях поэта, идейно-тематических, стилистических особенностях его стихотворений на тему Родины, а также средствах создания образов. впервые изучал отечественное литературоведение. Практическая значимость полученных в исследовании результатов заключается в том, что выводы и рекомендации, полученные в результате работы, используются при чтении и изучении национальной поэмы в кыргызском литературоведении, в том числе творчества Менди Мамазаировой, при написании учебных программ высших учебных заведений и общеобразовательные школы, учебно-методические пособия.

Ключевые слова: Менди Мамазаирова; кыргызская поэзия; творчество поэта; Отечество; стих; Родина; национальная ценность; мораль; общество.

IN THE POEM OF MENDI MAMAZAIROVA "TUR ULUU JURT!" CHALLENGES OF PERSON, SOCIETY AND TIME

The subject of research in this work is the work of Mendi Mamazairova "Arise, great people!" the artistic and ideological features of the theme of man, society, time in the poem, independence in the poetic depiction of life, subjectivity and specificity in the presentation of ideas are considered. The main goal of the study is to analyze and evaluate the ideological and artistic value of the theme of the Motherland of Mendi Mamazairova, the fatherland, and the means used in the context of Kyrgyz poetry. The scientific value of the research is based on the achievements of Kyrgyz and world literary studies, the creative characteristics of the poet, the ideological, thematic, and stylistic features of his poems on the theme of the Motherland, as well as the means of creating images. studied Russian literary criticism for the first time. The practical significance of the results obtained in the study lies in the fact that the conclusions and recommendations obtained as a result of the work are used when reading and studying the national poem in Kyrgyz literary criticism, including the work of Mendi Mamazairova, when writing curricula for higher educational institutions and secondary schools, educational -methodological aids.

Key words: poem, fatherland, Motherland, national value, morality, society.

Коомдук өнүгүштүн ар бир баскычында адам аң- сезимине байланыштуу өсүп-өнүгүп турган адабият жандуу процесс. Кыргыз адабияты бир кылымга жакын тарыхый өнүгүшүндө карама-каршылыктуу ары татаал тагдыр күтүп, кызыктуу ар түрдүү өрүш алган, көркөм-эстетикалык бийиктикке көтөрүлүп, оожалып канат жайган мезгилдери болду.

Кыргыз акындары боордош жана дүйнөлүк адабияттардын көркөм тажрыйбаларын аң-сезимдүү үйрөнүп, ар тараптуу диалектикалык багытка өтү. Реалисттик поэзиянын маңызын түшүнгөн окурмандардын идеялык-эстетикалык талаптары да жогорулап, мамилеси өзгөрө баштады.

60-жылдар кыргыз адабиятында "күмүш доор" (О. Ибраев) деп аталып, залкар жазуучу Ч. Айтматов адабий процесстин агымын, кыймылын өзгөртүп, болуп көрбөгөндөй көркөм-эстетикалык бийиктикке көтөрүп, дүйнөгө тааныта баштады. Улуттук көркөм сөз өнөрүнүн бардык жанрында көркөм-эстетикалык сапаттык жаңылануулар болду. Кыргыз прозасында Ч.Айтматов, К.Акматов, Т.Касымбеков, У.Абдукаимов жана поэзияда С.Эралиев, О.Султанов, Ж.Мамытов, Т.Кожомбердиев, Б.Сарногоев, драматургияда Т.Абдумомунов, Б.Жакиев, М.Байжиев жана башка.

Академик О.Ибраимов таамай айткандай, 60-жылдарда кыргыз адабиятынын жылдызы жанып, "күмүш доорду" башынан өткөрдү. Кыргыз поэзиясынын реформатору А.Осмонов баштаган улуу муундагы акындардын көркөм тажрыйбаларын терең чыгармачылык өздөштүрүү менен кийинки муундар С.Эралиев, О.Султанов, Ж.Садыков, М.Абылкасымова.

М.Буларкиева, Ж. Мамытов, Т.Кожомбердиев, Б.Сарногоев, С.Абдыкадырова жана башка татыктуу улантышты.

Мына ушундай жаңы муундагы акындардын тобуна Меңди Мамазаирова да кошулуп, залкар сүрөткерлердин бүтүндөй бир плеядасы менен үзөңгүлөш жашап, алар иштеп чыккан көркөм ачылыштар менен принциптерге таянып, кыргыз адабий процеске тикеден-тике катышып, бүгүнкү күнгө чейин эмгектенип келе жатат. Сөз М.Мамазаированын көп кырдуу талант катары поэзия, проза, драматургия жанрларында да калемин сынады. Ошондуктан автордун поэма жанрындагы адабий табылгалары, көркөм адабий процесстин алкагында катышы тууралуу сөз болмокчу. М. Мамазаирова поэмаларынын тематикалары ар түрдүү: адам тагдыры, коом, мезгил, Ата журт, сүйүү, улуттук баалуулуктар жана башка.

М. Мамазаированын “Тур, улуу журт!”, “Энелер үнү же XXI кыргыз эненин уулдарына Кайрылуусу”, “Издөө”, “Элим ай!” аттуу поэмаларды жазган. Аталган поэмалар публицистикалык жанрда жазылган. Публицистика латын тилиндеги "коомдук" деген сөздөн келип чыккан термин. Мында ар түрдүү актуалдуу саясий - коомдук маселелер, философиялык, экономикалык, адабияттык проблемалар публицистикада атайы макалаларда талдоого алынып, тиешелүү корутундулар чыгарылат.

Ошондуктан публицистика ар дайым коомдук турмуштун алдыңкы катарында турат, анын эң курч проблемаларына сүрөткерлер да түздөн - түз кийлигишип үн кошот. Ушул мааниде М. Мамазаирова саясий коомдук же күндөлүк саясий окуяларга курч көркөм сөздүн күчү менен пикир айтып, коомдук турмушка аралашып, жигердүү катышып келе жатат.

“Тур, улуу журт!” аттуу 2009-жылы жазган публицистикалык поэмасында өткөн тарых менен бүгүнкү эгемендүүлүк доордогу ар түрдүү окуяларды салыштырып, өткөндөн сабак алууга чакырат. Ата Мекендин ыйыктыгы, атуулдук сезим, улуттук нарктар жана башка проблемаларды көтөргөн. Автор поэманын жазылыш тарыхына кайрылып: “ 2008-жылы, Гапар Айтиев атындагы көркөм сүрөт музейде сүрөт сатык көргөзмөсү ачылып, КРнын жаштар уюму “Тур, улуу журт!” деген экологиялык чакырыктын алдында “Мөңгү” фондусунун сунуш кылган долбоорун колдоо иретинде кыргыз журтуна кайрылган эле. Жаштардын кайрылуусуна шыктанып, ушул поэма жаралды” - дейт [1].

Поэманын жазылыш тарыхынан улам, окумуштуу А. Муратовдун айткан маанилүү сөзү эске түшөт: “ Адабият- өз эли- жерин сүйгөн, башка калктарды да урматтаган, өз улутунун прогрессивдүү салт-санаасын, рухий, адеп-ахлак кенчтерин боюна сиңирген, жалпы адамзаттык дөөлөттөрдү өздөштүргөн, демократиялык аң-сезимди алып жүргөн, ыймандуу жана ишкер инсандарды калыптандырууга иштиктүү түрдө көмөктөшүү. Адабияттын коомдук аң-сезимдин, рухий өндүрүштүн спецификалык бир формасы катары жаш муундарга таанытуу, жеткирүү” [2].

Чындыгында көркөм чыгарма турмуштуу таанып билүүнүн куралы. Көркөм дөөлөттөр турмуш чындыгынын негизинде жаралат. Ошондуктан мекенибиздин эртеңки күнү үчүн кызмат кылуучу, адеп-ахлактык жактан оң идеалдарга тарбияланган маданияттуу, эстетикалык табити жеткилең инсандарды өсүп чыгуусу зарыл. Көрүнүп тургандай, таланттуу акын М. Мамазаирова да азыркы учурда ааламдашуу процессинде адамдардын аң-сезими ар түрдүү көз караштардын, саясий агымдардын мурда болуп көрбөгөндөй толкунуна кабылган кезде коомдогу көйгөйлөрдү көтөрүп, “Тур, улуу журт!” публицистикалык поэмасын жазды. Чыгармасындагы тематикалык-идеялык проблема Ата Журттун өткөнү, азыркысы, келечеги мезгил алкагына салынып, салыштырылып, контрасттык ыкмада сүрөттөөгө алынган. Чыгарманын киришүүсүндө акын көркөм-идеялык максатын мындайча окурман менен бөлүшөт:

...Кең Ала-Тоом... Кыргызстан Эне-Атасың,
Калка болуп түбөлүк келатасың.
Жер жүзүндө расмий мамлекетим,
Улутумдун тааныткан тек, атасың.

Жер шаарынын дүйнөлүк картасында,
Кичине бир ноктосуң көзгө илешпес.
Дүбүртүнөн дүйнө ойгонгон-Азияда,
Өжөр элсиң, эрегиште кегич бербес!
Көз учуна апкелем өтмүшүңдү,
Элес -булас болсо да эстен кетпес [3].

Поэмада Ала-Тоонун ыйыктыгын, дүйнөлүк картада ордубуз бар экендиги, мезгилинде дүбүртүнөн дүйнөнү ойготкон баатыр эл экенибизди даңазалоо менен башталат. Ата Журттуң улуулугу менен ыйыктыгы кандай кымбат экендиги ата-бабаларыбыздын жоокерчилик заманда жашап, тынымсыз баскынчылар менен баатырдык күрөш жүргүзүп, бир нукум жер үчүн канын төгүп, жанын берген трагедиялуу жолу тарых беттеринде ташка тамга баскандай айтылып да жазылып да келди.

Алтай менен Энесай мекен болуп,
Алакчылар башкарды көсөм болуп,
Ошондо да муңбаган улуу журтум,
Кетилсең да, кебелбей бекем болуп.

Кайдасың деп, кыргызым-уюк, уңгум,
Көздөн учуп Ала- Тооң-ыйлап турдуң.
Алты айчылык аралык... Манас баштап,
Тобокел!-деп атыңдын башын бурдуң [3].

Автор сүрөттөөгө алгандай, Алтайды мекендеген элибиз мезгилинде кыргыз мамлекеттин куруп, Барсбек каган башкарып, тарых айдыңында жылдызы жанып тургандыгы белгилүү. Бирок рун жазма эстеликтеринде жазылгандай түрк каганаты Саян тоолорун кычыраган чилдеде ашып түшүп, түн ичинде улутташтарыбызды кырган трагедиялуу окуя баяндалат. Дал ушундай көкөй кести кырдаалда Манас баатырга окшогон жол башчылар элди ээрчитип, бир туунун айланасына башын коштуруп, Ала-Тоодой мекенибизди сактап калбадыбы. Кыргыз эли да кылым кыйырында тынч жатпады, монгол, калмак, араб, орус жана башка баскычылыгынан улам калкыбыз жеринен, толгон руханий, материалдык дүйнөсүнөн ажырап, акырында чилдей кырылып калганы тарыхтан маалым. Ошондуктан “адабият шыктануунун, эмоционалдык көтөрүлүүнүн, андан өтүп ыймандык тазалануунун сабагы” [4] болорун залкар акын А.Твардовский таамай айткан экен. Ушул мааниде М.Мамазаированын поэмасында да шыктануунун, эмоционалдык көтөрүлүүнүн сабагы болуп, кыргыз тарыхын мындайча көз алдына тартып берет:

... Он сегизинчи кылымда... кыргыз элге,
Датка энебиз келиптир бешенеге.
Жети дубан элимди бириктирген,
Улуу журтум кыйналып турган кезде.

Бүтүндөй бир улутка эне болуп,
Бүтүндүгүн сактаган чеге болуп,

Садага чаап, чырактай Кадырбекти,
Кудай сымал жанына эге болуп [5].

Поэмада автордун өткөн доорлор менен соңку заманга карата түрдүү шартта жасаган реакциясы да катышат. Орусия падышачылыгы Кокон хандыгын жоюп, биротоло өздөрүнүн баскынчылык саясатын жүргүзүп, анын жыйынтыгы 1916-жылдагы кыргыздарды тукум курут кыргыны эсептелет. Чыгармада Кокон хандыгында дегеле Орто Азиянын тарыхында орду бар Курманжан датканын эл башкаруудагы эрдиги, Камчыбектей уулунун кайгы-касырети сүрөттөлөт. Албетте, Курманжандай феномен инсандын коомдогу орду, тагдырынан кечирген окуялары, көсөм касиеттери тууралуу Т.Касымбековдун “Сынган кылыч”, “Келкел” С.Жусевдин “Курманжан датка” ж.б. романдары жазылып, элдик китептерге айланып калганы белгилүү.

Ал эми М.Мамазаирова кыргыз тарыхында Курманжан даткадай даанышман энебиздин тарыхый тагдырына кайрылганы маанилүү, анткени улуу инсандардын тарыхты өзгөрткөн даанышмандыгы, патриоттук духу кайсы доор болбосун маанилүү, мекентаанууда чоң роль ойнойт эмеспи. Белгилей кетүүчү жагдай, М. Мамазаирова жогорудагы ыр саптарында “садага чаап, чырактай Кадырбекти” деп орой жаңылыштык кетирген. Курманжандын садага чабылган, чырактай баласы Камчыбек болгон, ал эми Кадырбек Камчыбектин уулу болгондугу тарых тастыктайт. Ошондуктан кандай гана сүрөткер болбосун тарыхый инсандарга кайрылганда өтө жоопкерчиликтүү, сергек мамиле жасоого тийиш. Чындыгында Алтай доорундагы жана соңку Курманжан датка жашап өткөн жулуп-жулдуруп, кыйратып, кыйраган жортуул чак менен көчмөн турмушта, жоокерчилик заманда жашаган турмуш ыңгайлары, трагедиялуу тыянагын кечээ гана баштан кечирип (1916-жыл) келбедикпи. Кийинки совет доорунда көптөгөн кыргыздын төбөсү көрүнгөн акылман, билимдүү адамдары сталиндик репрессиянын курмандыгы болуп, Улуу Ата мекендик согушта миңдеген аталарыбыз каза тапканы, аз эл үчүн тынымсыз орду толгус оор жоготуулар, кайра жаралуулар, доордун кайсы бир алыс- жакындан кесилишкен сызыктары түз да, кыйыр да үн алышып кайталанып жаткансып куралуу менен кулаштын себептери, түрдүү мезгилдин коомдук-социалдык, тарыхый-саясий, турмуш шарттарынын сезилип турушу алардын ырдагы жандуу түшүрүлгөн издеринде жатат деп айтуу абзел.

Поэмада сүрөттөлгөндөй, СССР деген улуу империя кулап, Кыргызстан өз алдынча эгемендүү мамлекетке айланып, отуз жылдан ашуун мезгилден бери жашап жатабыз. Автордун чыгармасында конкреттүү суроо коюлат, эгемендүүлүк мезгилде эмнени жоготтук да, кандай жетишкендикке ээ болдук. Бараткан жолубузду багыты кандай? Көрсө тарыхый шарт өзгөрүп, заман өзгөрүп, Кыргызстан базар экономикасынын айлампасында калып, ага жараша журт ээлеринин психологиясы да өзгөрүп, бабалардын чындык, эл-жер үчүн жанын берген башчылардын үлгүсү болгон улуу касиеттер кетип, алардын жемкор, мурдунун учунан алысты көрө албаган, эл-жердин кутун учурган качкын, мансапкорлор келип, Ала-Тоо кайтпас кайгыга, тилин, адеп-наркын жоготкон даражага жетип калыптыр.

Мына автор тарткан бүгүнкү күндүн картинасы: “карылардын үйүнө ата-энесин, таштап салган балдары эсен-аман”, оор турмуштун айынан дүйнө кезип мигрант болуп, балдары тарбиясыз калып, андан да, “Россия басмасы” жазгандай: “тууп салып балдарын бага албастан, келгин кыргыз көчөгө жатат таштап”, айтор чакчелекей түшкөн заманда жашап жатабыз. Мындай кооптуу кырдаалга тушукканыбызга мамлекетти башкарган ажалордун адилетсиз саясаты, элдин мүлктөрүн приваташтырып, жемкорлук жетинчи кабатка чейин чыгып, гүлдөп тамырлап кетиши.

... Коррупция куйругу чамгарактап,

Минут сайын чамгарактап өсүп жатат.
Ажыдаарга айланып эртең аның,
Кыргызымдын так башын соруп, жутат.

Калыстык жок соттордо-тагдыр чечээр,
Калкты соруп, кумду күлгө чайып жатат.
Калыстыкты издеген калкың бечел,
Кан какшаган үндөрүн кимдер угат.

Наркомания...аракечтик... рухсуздук..
Келечеги жаш муундун кандай болот?
Жыйырма биринчи кылымда тил жоголсо,
Эл башкарып калабы “киргиздериң?” [6].

Азыркы мезгилде мамлекеттин өнүгүшүнө кедерин тийгизген көрүнүштөр катары “кыргызымдын так башын соруп, жуткан” коррупция, наркомания, аракечтик, рухсуздук. Андан да элдин тилинин жоголушу, бүтүндөй элдин жоголушу, “жыйырма биринчи кылымда тил жоголсо, эл башкарып калабы “киргиздериң?” деп автор тынсызданат, жүрөгү канап ойлонот. Акын элибизге жакшылыкты гана каалайт, анын жеткен адамгерчиликтүүлүгү, гумандуулугу көрүнөт. Кеменгер жазуучу Ч. Айтматов: “биз дүйнөнү өзгөртөбүз, дүйнө бизди өзгөртөт” дегендей автор чыгармасынын соңунда “Ата Журтум, ок жеген кайберендей, алаканда дирилдеп, араң турган” мекендин келечегин коргоп, сактап калууга кыргыз элине кайрылуу жасайт:

Тур, улуу журт! Көтөрүл, мезгил эмес,
Кайым айтып, машташып жатуучу жай,
Өркөнү өскөн, иш билги элге теңеш,
Кетип жатат башкалар өрдү карай.
Тур, улуу журт! Көтөрүл, карайлабай:
Асыл денде данектүү жаның барда,
Кыл тамырда кыпкызыл каның барда,
Ала-Тоодой түгөнгүс демиң барда,
Ысык-Көлдөй жүзүндө калың барда.

Мезгил эмес, жайланып жатуучу жай,
Көтөрүлгүн улуу журт, өрдү карай.
Ала-Тоомдон көрүндү үмүттү нур,
Тур, улуу журт!
Көтөрүл, карайлабай!..

Чыгармада мезгилдин көйгөйлөрү реалдуу турмуштун негизинде сүрөттөлүп, тарыхый-коомдук түзүлүштүн түп табияты, элдин психологиясынын кескин өзгөрүшү, жалпы аң-сезим, калктын эн белгиси болгон үрп-адат, салт-санаалардын, эреже-талаптардын оң-терс жактары драмалуу мотивде ачылат. Элибиз кылымдар бою күрөшүп келе жаткан эркиндик туусун колубузга алганыбыз менен көп нерсеге даяр эмес экенибиз көрүндү. Социалдык жашоо турмушубузда, саясий аренада, элдик баалуулуктарыбызды кармап калууда болуп көрбөгөндөй боштук, алешемдиктер жаралды. Ошондуктан автор “көтөрүлгүн улуу журт, өрдү карай, Ала-Тоомдон көрүндү үмүттү нур, тур, улуу журт! Көтөрүл, карайлабай!..”, - деп шыктандырып, дем берип алга үндөп жатат.

“Тур, улуу журт!” публицистикалык поэманын тексттеринде бүгүнкү эгемендүү мезгилде болуп жаткан турмуш көрүнүштөрүнүн элестери, түрдүү адам тагдырларынын психологиялык абалдары, интонациясы, актуалдуу саясий окуялар, социалдык турмуштагы оң-терс жактары турмуш чындыгынын негизинде жандуу туюнтулат.

Жыйынтык

Меңди Мамазаирова чыгармасында бүгүнкү күндөгү коомубузда чыркооктой каптаган жат көрүнүштөргө жаны кейип, канткенде адамдардын коомдук аң-сезимин өстүрүп, таза коом кура алабыз, мындай билимсиз, эне тилин чанган, кайдыгер жаштардын келечеги эмне болот, диний радикалдуулук күчөп, бөтөн элдин маданиятына жутулуп баратабыз деген толгон-токой көйгөйлүү маселелерди кырынан коюп жатары аныкталды. Поэмада өткөн доор, бүгүнкү күн, келечегибиз параллель коюлуп, конкрет предмет жана турмуш реалийлери таасирдүү сүрөттөлөт. Акын адам баласынын акыл-эсине, анын руханий күчүнө, эмгегине жогору баа берери анык. Меңди Мамазаирова “Тур, Улуу журт!” публицистикалык поэмасында аттуулдук сезими күчтүү, гуманист сүрөткер экендиги белгиленди.

Адабияттар тизмеси:

1. **Даутов, К.** Мезгил сыны жана мен. Тандалмалар [Текст] / К. Даутов. - Бишкек: Бийиктик, 2004. - 524 б.
2. **Мамазаирова, М.** Тандалмалар [Текст]: ырлар, поэмалар / М. Мамазаирова. - Бишкек: Турар, 2013.- 484 б.
3. **Муратов, А.** Кыргыз адабиятын окутуу: теориясы жана практикасы [Текст] / А. Муратов. - Бишкек: Турар, 2013.-554 б.
4. **Сыдыкбеков, Т.** Акындын элеси [Текст] / Т.Сыдыкбеков.- Фрунзе, 1965. - 224 б.
5. **Мамазаирова, М.** Тур, Улуу журт! Ырлар, поэмалар [Текст] / М. Мамазаирова. – Бишкек: Турар, 2010.- 35 б.
6. **Исмаилова, Б.Т.** Кыргыз адабиятындагы салттуулук жана жанычылдык маселелери [Текст] / Б.Т. Исмаилова // Наука. Образование. Техника.- Ош: КУУ, 2016. - №1. – Б. 114 – 118.

DOI:10.54834/16945220_2023_3_173

Поступила в редакцию: 29.10.2023 г.

УДК:82-1:82-15(575.2)

Осмонова Ж.Р.

аспирант Кыргызско-Узбекского Межд. универ. им. Б. Сыдыкова, Кыргызская Республика

МЕҢДИ МАМАЗАИРОВАНЫН ПОЭЗИЯСЫНДА АДАМ МЕНЕН ЖАРАТЫЛЫШТЫН БАЙЛАНЫШ МАСЕЛЕЛЕРИ

Бул жумушта изилдөөнүн предмети катары- Меңди Мамазаированын поэзиясында адам менен жаратылыштын байланышы каралды. Көркөм -эстетикалык өзгөчөлүктөрү, турмушту поэтикалык чагылдыруудагы өз алдынчалыгы, образдарды жаратуудагы көркөм сөз каражаттары, адабий табылгалары тууралуу сөз болот. Изилдөөнүн негизги максаты - Меңди Мамазаированын адам менен жаратылыш темасындагы ырларынын идеялык-көркөмдүк наркы, колдонгон көркөм каражаттарын кыргыз поэзиясынын контекстинде талдоо жана баалоо болуп эсептелинет. Изилдөөдө адабияттарды талдоо илимий усулдары колдонулду. Изилдөөнүн илимий баалуулугу - кыргыз жана дүйнөлүк адабият таануу илиминин жетишкендиктерине негизделип, акындын чыгармачылык өзгөчөлүктөрү, образдуулукту түзүү каражаттары улуттук адабият таанууда алгачкы жолу изилдөөгө алынып жатат. Изилдөөдө алынган натыйжалардын практикалык